

Motion

1977/78:190

av Olof Palme m. fl.

med anledning av propositionen 1977/78:40 om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling

En politik syftande till arbete, trygghet och utveckling måste grundas på insatser för att stimulera näringslivets utveckling. De mindre och medelstora företagen spelar i detta sammanhang en betydelsefull roll. Mer än 1 miljon människor är direkt verksamma i dessa företag. En betydande del av den socialdemokratiska näringspolitiken har varit inriktad på att stödja dessa företag. Det kan i detta sammanhang erinras om att de nuvarande företagarföreningarna inrättades under 1930-talet på initiativ av den dåvarande socialdemokratiska regeringen med ett socialt och syselsättningspolitiskt syfte. Sedan dess har en lång rad olika insatser gjorts. Det kan i detta sammanhang räcka med att nämna några exempel.

Inrättandet av Industrikredit, Företagskredit och Företagskapital har direkt syftat till att stödja småföretagens kapitalförsörjning. Även Investeringsbanken driver i detta avseende en betydelsefull verksamhet. Mycket väsentlig i sammanhanget är också hantverks- och industrilånefonden, industrikreditgarantilånen och de särskilda strukturgarantier som inrättats för vissa branscher. Lokaliseringslånen och lokaliseringsbidragen har haft en mycket stor betydelse för småföretagen. Via STU och statens utvecklingsfond har tekniskt utvecklingsarbete och innovationsverksamhet kunnat finansieras. I de fyra nordligaste länen har Norrlandsfondens verksamhet haft stor betydelse. Detta är endast några exempel på vad som gjorts under den socialdemokratiska regeringen för att främja småföretagens kapitalförsörjning.

Service- och rådgivningsverksamhet riktad till de mindre företagen spelar också en betydelsefull roll. Åtgärder som den tidigare regeringen vidtagit på detta område kan exemplifieras med den kraftiga förstärkningen av stödet till företagarföreningarna, utvecklandet av SIFU, uppbyggandet av olika branschprogram som omfattar stöd till utbildning, konsultundersökningar, konsulenter etc.

Av stor betydelse för administrationen och planeringen av de olika nämnda åtgärderna har varit inrättandet av statens industriverk.

Insatser av nämnda slag kan vara betydelsefulla för att undanröja de särskilda hinder och problem som de mindre företagen ibland ställs inför. Man får emellertid inte förbise att de mindre företagen är en integrerad del av hela det svenska näringslivet. Den avgörande betydelsen för dessa företags utveckling har alltså den allmänna utvecklingen inom näringslivet. Åtgärder som syftar till att stimulera näringslivets utveckling är därför av stor betydelse

även för de mindre företagen. Detta framgår särskilt tydligt i den nu aktuella situationen. Det är i dag inte förmogenhetsskatten som är det stora problemet för de mindre och medelstora företagen utan den allmänna ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen för.

Genom att regeringen försummat att satsa på bostadsbyggandet har en kraftig minskning av byggandet inträffat. Detta har fått allvarliga återverkningar på en rad mindre företag inom byggnadsbranschen. Men även serviceföretag inom transportsektorn är mycket beroende av byggnadsverksamheten. En ökning av byggnadsverksamheten skulle också få positiv återverkan på mindre företag inom byggnadsmaterialbranschen, t. ex. sågverk och handelsbrädgårdar.

Industriinvesteringarna beräknas under 1977 och 1978 komma att minska med sammanlagt 25 procent. Det innebär en kraftig dämpning av efterfrågan på verkstadsindustrins produkter. Ett mycket stort antal mindre och medelstora företag är verksamma som underleverantörer till stora verkstadsindustriföretag. En minskad efterfrågan på verkstadsindustrins produkter medför alltså ett kraftigt efterfrågebortfall för dessa mindre företag.

De starka prisstegringarna har medfört att löntagarnas köpkraft urholkats. Detta leder i sin tur till en minskad efterfrågan av privata konsumtionsvaror. Eftersom en lång rad mindre och medelstora företag är verksamma med tillverkning av konsumtionsvaror och framför allt inom handeln innebär det kraftiga efterfrågebortfallet ett stort problem.

De flesta småföretag är verksamma inom servicesektorn och är lokalt begränsade. Problemen inom bl. a. gruv-, järn- och stål- samt tekoindustrin innebär att industrisysselsättningen på en lång rad orter i landet är hotad. Nedläggningen av ett företag som är det dominerande på sin ort innebär inte bara stora omställningsproblem för de direkt berörda, utan också att underlaget för verksamheten i en lång rad serviceföretag försvinner. Det gäller inte enbart sådana företag som är verksamma som underleverantörer eller med direkt service till industrin utan också all den service som de anställda vid dessa företag efterfrågar.

Dessa exempel visar vilken avgörande betydelse den allmänna näringspolitiska utvecklingen har för de mindre företagens utveckling. Efterfrågan på deras produkter och underlag för deras verksamhet är den helt avgörande faktorn. Ett genomförande av de förslag som framlagts i vår motion 1977/78:39 om den allmänna ekonomiska politiken, syftande till att stimulera arbete, utveckling och investeringar, torde därför vara det mest verksamma medlet att erbjuda de mindre och medelstora företagen förbättrade villkor.

Det finns inget underlag för påståendet att de små och medelstora företagen generellt skulle ha sämre betingelser än andra företag. Tillgänglig statistik för lönsamhet visar inte att lönsamheten skulle vara sämre för företag med ett litet antal anställda. En beräkning av företagets vinst (efter

avskrivningar och finansnetto) i procent av det egna kapitalet (öppet redovisat eget kapital plus obeskattade reserver minus latent skatteskuld) visar följande bild för år 1975:

Samtliga företag	17,2 %
50 till 99 anställda	22,9 %
100 till 199 anställda	19,4 %
200 till 499 anställda	22,4 %
500 till 999 anställda	12,9 %
1 000 eller fler anställda	15,2 %

(Källa: SOS företagen 1975)

En likartad bild erhålles genom den lönsamhetsundersökning som Sveriges verkstadsförening gjort av lönsamheten år 1976 inom verkstadsföretagen. Avkastningen på totalt kapital uppgick i samtliga undersökta verkstadsföretag med minst 75 anställda till 5,7 procent. Om dessa fördelas på olika storleksgrupper erhålles följande bild:

Verkstadsföretag med 75 till 150 anställda	8,8 %
Med 151 till 500 anställda	6,3 %
Med mer än 501 anställda	5,6 %

Motsvarande tal för avkastningen på eget kapital är:

Samtliga	7,8 %
75 till 150 anställda	15,6 %
151 till 500 anställda	9,8 %
Mer än 500 anställda	7,5 %

Det kan också nämnas att soliditeten, dvs. det egna kapitalets andel av den totala finansieringen, har vuxit kraftigt under senare år i gruppen med 75 till 150 anställda. Sålunda uppgick den till 44,9 % 1976, vilket är ett högre värde än vad som noterats för samtliga tidigare år som redovisas i undersökningarna och som går tillbaka till 1965.

Regeringens proposition om de mindre och medelstora företagen bygger till stor del på företagarföreningsutredningens förslag. Denna utredning tillkallades av den socialdemokratiska regeringen i oktober 1975 för att utreda företagareföreningarnas ställning och roll inom den närings- och regionalpolitiska organisationen samt för att göra fördjupade analyser av vissa frågor om de små och medelstora företagens tillgång och efterfrågan på krediter.

Företagarföreningarna har under lång tid spelat och bör även i framtiden spela en central roll i utformningen av den regionala näringspolitiken. Enligt vår uppfattning är det väsentligt att de kan uppfylla rollen som den regionala

organisationen för att förverkliga målen för den statliga näringspolitiken. De förslag som lagts fram av företagarföreningsutredningen är enligt vår uppfattning i det stora hela väl ägnade att främja en sådan utveckling. På vissa punkter har man dock från regeringens sida gjort anmärkningsvärda avsteg från utredningens förslag som det finns anledning att närmare behandla i detta sammanhang.

Styrelsernas sammansättning

I propositionen föreslås att de nuvarande företagarföreningarna omvandlas till stiftelser och att stiftelsernas styrelse i sin helhet skall utses av landstinget. Någon nomineringsrätt för näringslivsorganisationerna och de fackliga organisationerna föreslås inte. Departementschefen gör endast ett allmänt uttalande att han utgår från att de genom landstingens försorg kommer att bli representerade i styrelserna.

Propositionens förslag i denna del aktualiserar flera frågor av stor principiell betydelse. Huvudmannaskapet för stiftelserna delas mellan staten och landstingen. Även om förslaget att splittra upp statens utvecklingsfond på de nya stiftelserna inte genomförs kommer statsmakterna att svara för den övervägande delen av de finansiella resurser som står till stiftelsernas förfogande. Enligt vår mening är det viktigt att den som avgör en verksamhets omfattning och inriktning också bär kostnadsansvaret. Den i propositionen föreslagna lösningen bryter mot denna princip. Samtidigt som staten svarar för en betydande del av de medel som stiftelserna disponerar blir statsmakterna helt utan inflytande över styrelsens sammansättning. Styrelseledamöterna kommer att arbeta med ansvar inför landstingen. Det är således bara den ena av huvudmännen som kan utkräva det politiska ansvaret för verksamheten. Inte minst därför att stiftelsernas beslut och planerande verksamhet får stor betydelse för den allmänna statliga näringspolitiken är detta en otillfredsställande ordning. Styrelsen bör bestå av representanter för båda huvudmännen och regeringen måste med hänsyn till arbetsuppgifternas art och omfattningen av statens ekonomiska engagemang ges rätten att utse majoriteten av ledamöterna.

Stiftelsernas arbete blir av stor betydelse för den näringspolitiska utvecklingen i länen och i de enskilda primärkommunerna. Detta ställer stora krav på styrelsernas kompetens. I propositionen framhålls att styrelsen bör bestå av personer med praktisk erfarenhet från främst industriell verksamhet eller bank- och kreditväsen. De bör vara väl förtrogna med länets näringsliv, dess problem och utvecklingsmöjligheter och därför utgöras av personer med professionellt företagskunnande, t. ex. företagsledare, företrädare för de anställda eller företagets organisationer. Företrädare för landstingets förvaltningsutskott eller personer som eljest har en ställning som ger överblick över den regionala näringspolitiken bör också enligt propositionen kunna ingå i styrelsen.

Vi delar propositionens bedömning att representanter för företagsverksamheten och löntagare bör finnas med i styrelsen. Det är sedan länge en etablerad praxis att förtroendemannastyrelserna, t. ex. i de centrala ämbetsverken, delvis består av representanter för de intressen som är berörda av verksamheten. Erfarenheterna av de fackliga organisationernas och näringslivsorganisationernas medverkan i sådana sammanhang är mycket goda. Den kunskap och de synpunkter som företrädare för dessa grupper kan tillföra beslutsfattandet är av mycket stor betydelse. I ett organ med sådana arbetsuppgifter som stiftelserna får är det naturligtvis särskilt väsentligt att dessa organisationer ges en möjlighet att nominera personer som står mitt uppe i den verksamhet som stiftelsernas arbete berör och som de betraktar som sina kontakter inom stiftelsen.

Departementschefens förhoppning att landstingen vid valet av styrelseledamöter skall beakta behovet av att ge representation för näringslivs- och fackliga organisationer utgör ingen garanti för att den nödvändiga kontakten med organisationerna på detta sätt skall komma till stånd. Ett sådant till intet förpliktande uttalande gjordes också i samband med att organisationernas nomineringsrätt till länsstyrelserna togs bort under hösten 1976. Detta resulterade – som TCO framhållit i sitt remissyttrande över företagarföreningsutredningens betänkande – i att av 14 personer som tidigare varit ledamöter i länsstyrelsen nominerade av TCO endast fem blev återvalda. Utan en fri nomineringsrätt för organisationerna tvingas ett partipolitiskt ställningstagande fram både av organisationen och av dem som skall företräda denna. Organisationerna måste för att bli representerade i styrelsen, gå ifrån den partipolitiska neutralitet som t. ex. TCO har inskriven i sina stadgar.

Det inbar en utveckling i fel riktning när organisationerna förra året förvägrades rätten att nominera ledamöter till länsstyrelsen. De farhågor som då framfördes från socialdemokratiskt håll att förändringen skulle försämra intresseorganisationernas möjligheter att bidra till arbetet i länsstyrelserna har besannats. Det vore olyckligt att nu ta ytterligare steg i riktning mot mindre organisationsanknytning inom organ med samhällsliga uppgifter. Organisationsanknytningen har gett styrka och stabilitet åt demokratin i vårt land.

Enligt företagarföreningsutredningen bör inte centrala industripolitiska organ som t. ex. industriverket, STU och Exportrådet bygga upp egna regionala organ för stöd till enskilda företag i form av uppsökande och rådgivande verksamhet. Enligt vår uppfattning är det naturligt att dessa funktioner fullgörs av företagarföreningarna. Om dessa på ett bra sätt skall kunna fullgöra denna funktion inom ramen för den statliga näringspolitiken är det emellertid väsentligt att företagarföreningarnas karaktär av ett aktivt instrument i statens näringspolitik inte förloras. En ordning som innebär att landstingen utser hela styrelsen kan otvivelaktigt innebära en risk för dessa.

Förslaget att landstingen skall utse samtliga ledamöter i stiftelsernas styrelser kan slutligen innebära ett steg i riktning mot en situation där landstingen får ställning som överkommun gentemot primärkommunerna. De beslut som fattas av dessa styrelser får som framhållits stor betydelse för samhällsplaneringen inom olika kommuner i länet. Detta understryks av att regeringen framhåller att fonderna bör utarbeta särskilda näringspolitiska handlingsprogram och att man särskilt skall beakta behovet av en "ökad inomregional balans".

Frågan om huvudmannaskapet för den regionala samhällsplaneringen är f. n. under utredning inom en parlamentarisk kommitté – utredningen om en vidgad länsdemokrati. I direktiven till denna utredning framhålls bl. a. att kommunernas ställning inte får försvagas genom de förslag som utredningen presenterar. Syftet skall i stället vara att stärka den kommunala självstyrelsen i stort. Förslaget i propositionen beaktar inte i tillräcklig utsträckning dessa synpunkter på arbetsfördelningen mellan landstingen och primärkommunerna. Genom att landstingen får exklusiv rätt att utse ledamöter i ett organ med arbetsuppgifter av stor betydelse för utvecklingen inom enskilda primärkommuner får landstingen indirekt ett överordnat inflytande över dessa. Förslaget föregriper sålunda arbetet inom den nya länsdemokratiutredningen på ett olyckligt sätt.

Dessa överväganden leder fram till slutsatsen att styrelserna i de stiftelser som skall förvalta utvecklingsfonderna bör ges en annan sammansättning och utses på annat sätt än vad som föreslås i propositionen. Staten måste ges rätt att utse en majoritet av ledamöterna. De fackliga och näringslivsorganisationerna måste genom en egen nomineringsrätt garanteras representation utan att behöva uppge sin partipolitiska neutralitet.

I sitt remissyttrande över företagarföreningsutredningens betänkande framlägger LO ett förslag som tillgodoser dessa önskemål. Enligt LO:s förslag skall styrelserna ha nio ledamöter med majoritet för samhällsrepresentanterna, vilket stämmer överens med nuvarande regler angående företagarföreningarna. Av de fem samhällsrepresentanterna bör två utses av regeringen och tre av landstinget. Övriga fyra ledamöter utses av regeringen varav två på förslag från LO och TCO och två på förslag av företagarorganisationerna. Därigenom erhålles en styrelse med majoritet för samhällsrepresentanterna, lika antal ledamöter nominerade av löntagarorganisationer och företagsorganisationer samt slutligen en majoritet av ledamöter utsedda av staten.

Enligt vår mening tillgodoser LO:s förslag till sammansättning av styrelserna väl de krav som bör ställas i detta avseende. Styrelserna bör därför ges en sammansättning i enlighet med detta förslag. Enligt vår mening bör det vara staten som utser ordförande. Härigenom öppnas också en möjlighet att utse landshövdingen till ordförande, vilket inte minst med hänsyn till länsstyrelsens centrala roll i fråga om samhällsplaneringen torde vara en väsentlig fördel. Vi yrkar sålunda avslag på propositionen i denna del.

Namnfrågan

Företagarföreningsutredningens förslag är att de nya stiftelserna i princip behåller det gamla namnet. Man föreslår således namnet "Stiftelsen Företagarföreningen i X-län". Som utredningen framhåller är namnet "Företagarförening" numera väl inarbetat. Att behålla denna benämning även på de nya stiftelserna skulle därför medföra betydande fördelar och dessutom markera kontinuiteten mellan dagens föreningar och de föreslagna stiftelserna. Det underlättar också strävan att behålla upparbetade kontaktvägar till företagen.

I propositionen föreslås i stället att stiftelserna bör benämnas "Stiftelsen X-läns utvecklingsfond". Motivet för detta är att ett sådant namn enligt regeringens uppfattning bättre skulle återspegla den verksamhet stiftelserna avser bedriva.

Enligt vår mening talar avgörande skäl för företagarföreningsutredningens förslag. Namnet "utvecklingsfond" kan enligt vår mening lätt föra tanken till endast den sida av företagarföreningarnas verksamhet som syftar till att förbättra företagets kreditförsörjning. De allt viktigare servicefrågorna skjuts däremot i bakgrunden. Ett ytterligare skäl är att vi, som framhålls i det följande, vänder oss mot avskaffandet av statens utvecklingsfond. Om man får en ordning där man får länsvisa utvecklingsfonder samt behåller statens utvecklingsfond är riskerna för sammanblandning och förvirring betydande.

Statens uppföljning och ledning av företagarföreningarnas verksamhet

Departementschefen påpekar att ett stort antal frågor är gemensamma för stiftelserna och att det där finns behov av samråd och erfarenhetsutbyte mellan huvudmän och mellan stiftelserna. Enligt hans uppfattning bör ett särskilt organ för detta ändamål skapas. I organet bör ingå företrädare för bl. a. industridepartementet, industriverket och landstingen. Även personalen vid stiftelserna bör genom sina organisationer vara företrädare i organet. Detta bör inte ha eget kansli. Kansliresurser bör enligt hans mening tillhandahållas av industriverket.

Det slutliga ansvaret för det statliga huvudmannaskapet i företagarföreningarna bör enligt vår mening läggas hos industriverket. Industriverket får därigenom ansvaret för den ledning och uppföljning av verksamheten som är behövlig för att staten på ett aktivt sätt skall kunna utöva sin del av huvudmannaskapet, så att verksamheten utformas i enlighet med riktlinjerna för den statliga näringspolitiken.

Med den av oss förordade uppläggningsen är ett inrättande av ett särskilt organ för samråd och erfarenhetsutbyte inte behövligt. Enligt vår uppfattning bör dessa uppgifter kunna utövas av industriverket. Det kan i sammanhanget erinras om att industriverket därvid har möjlighet att samråda med det till verket knutna rådet för mindre och medelstora företag. Detta bör ges regeringen till känna.

Vissa frågor ang. kreditbedömningar

I propositionen berörs frågan huruvida avtalsreglerade förhållanden skall vara ett villkor för samhällliga stödinsatser. Även företagarföreningsutredningen har tagit upp frågan. Enligt utredningens mening bör stiftelserna kunna anförtros uppgiften att göra en allsidig kreditbedömning utan centrala föreskrifter, om krav på att vissa avtalsförhållanden skall råda i det lånesökande företaget. Regeringen ansluter sig till företagarföreningsutredningens uppfattning. Industriministern framhåller:

Även om jag anser att förekomsten av kollektivavtal i stort är till gagn för företagens utveckling är jag inte beredd att förorda att dylika avtal skall vara ett villkor för att stiftelserna skall kunna lämna stöd till företag. Jag betraktar det emellertid som en självklarhet att stiftelserna vid sin bedömning och analys av ett företag tar hänsyn till i vilken utsträckning ett avtalslöst förhållande kan påverka företagens kreditvärdighet och utvecklingsmöjligheter i övrigt.

Det finns exempel på att företag genom att undvika sluta kollektivavtal tillfälligt kan skaffa sig lägre kostnader. Detsamma kan gälla vid underlåtenhet att vidta nödvändiga åtgärder för förbättring av arbetsmiljön. Sådana företag kan då skaffa sig tillfälliga förmåner i förhållande till företag med kollektivavtal och sådana företag som på ett riktigt sätt sörjer för arbetsmiljön i företagen. Detta kan leda till att konkurrensförhållandena snedvrids och att utvecklingen i riktigt skötta företag hämmas. Samtidigt är det uppenbart att företag som inte har kollektivavtal normalt löper en väsentligt större kreditrisk. Det kan gälla skadestånds- och försäkringsersättningar för de anställda. Lönekostnaderna kan komma att höjas på ett oförutsett sätt. I företag med dålig arbetsmiljö kan företaget få ålägganden från yrkesinspektionen vilka kan kräva betydande investeringar. Sådana förhållanden påverkar självfallet företagens kreditvärdighet.

För att undvika en osund konkurrensutveckling och för att minska kreditriskerna bör därför föreskrivas att vid beredningen av alla låneärenden uppgift regelmässigt skall infordras om avtalsförhållanden och arbetsmiljöförhållanden i företagen. Därvid bör föreskrivas att de fackliga organisationerna skall höras. Endast genom att införa en sådan föreskrift finns det möjlighet för styrelsen att systematiskt undvika sådana risker. Detta bör ges regeringen till känna.

I propositionen förordas att kreditstöd via stiftelserna i undantagsfall bör kunna lämnas som lån till privatpersoner i syfte att bl. a. möjliggöra önskvärda nyetableringar och underlätta företagsöverlåtelser. Det framhålls att s. k. personlån bör utnyttjas med stor restriktivitet och endast i den mån ett företags gynnsamma utveckling är i betydande fara eller en angelägen nyetablering hotar att utebli utan sådant stöd. En allmän förutsättning bör dessutom enligt propositionen vara att inga andra finansieringsalternativ står till buds samt att sådana lån så snart som möjligt omsätts till i första hand

ordinarie banklån. Vi delar uppfattningen att en sådan möjlighet till personlån bör öppnas under de angivna förutsättningarna. För att undersöka huruvida dessa förutsättningar föreligger bör enligt vår mening den ordningen gälla att de fackliga organisationerna regelmässigt hörs vid beredningen av sådana ärenden. Detta bör ges regeringen till känna.

Statens utvecklingsfond

Statens utvecklingsfond inrättades den 1 juli 1973. Den är en självständig myndighet men administrativt knuten till STU. Fonden är avsedd att utgöra ett komplement till STU och Investeringsbanken. Statens utvecklingsfonds verksamhet tar sikte på att stödja företagen i den del av den s. k. innovationskedjan då produkten skall anpassas till löpande produktion och då konstruktions- och ritningsunderlag för serietillverkning utarbetas och en provserie tas fram. För att testa en process kan en försöksanläggning behöva byggas. Marknadsundersökningar behöver också göras. Under detta skede är produktens eller processens lönsamhet fortfarande så osäker, att lån från normala kreditinstitut är svåra att erhålla. Fonden har under budgetåret 1973/74 till 1977/78 tillförts sammanlagt 117 milj. kr. från Investeringsbankens vinst under åren 1972-1976. Fonden har under denna tid beviljat ca 500 olika projekt finansiellt stöd.

I propositionen föreslås nu att verksamheten vid statens utvecklingsfond i praktiken avvecklas och att medlen överförs till företagarföreningarna. Regeringens förslag har icke föregåtts av någon utredning eller remissbehandling. Detta är anmärkningsvärt. Än mera anmärkningsvärt är det att knappast några argument anförs för regeringens förslag. I propositionen anges endast att föredragande statsrådet räknar med att produktutvecklingslånen bättre skall kunna nå ut till småföretag i olika delar av landet. Dessutom hävdas att regionaliseringen torde medföra fördelar i beslutsprocessen. Dessa fördelar anges dock inte närmare.

Enligt vår mening är erfarenheterna av verksamheten vid statens utvecklingsfond så positiva, att man inte utan mycket välgrundade skäl bör omorganisera verksamheten. Några sådana skäl har inte förebragts.

Enligt socialdemokratins uppfattning är stora satsningar på teknisk forskning och utvecklingsarbete i olika stadier mycket angelägna. En rad olika skäl kan anföras mot den föreslagna s. k. "regionaliseringen".

För det första torde en satsning på utvecklingsprojekt för att bli optimala behöva sättas in i ett mera övergripande sammanhang. Projektets framgång är i mycket beroende av tekniska, marknadsmässiga och ekonomiska förhållanden, vilka kan vara svåra att överblicka. Därför finns det stor risk att om resurserna splittras upp på alla de olika stiftelserna satsningarna kan innebära sämre resursutnyttjande.

För det andra torde det vara svårt att inom alla de olika företagarföreningarna bygga upp den sakkunskap som är nödvändig för denna speciella typ av

projektbedömning. Utvecklingsfondens satsningar skiljer sig väsentligt från övrig kreditgivning från företagarföreningarna, där kraven på säkerhet måste ställas betydligt högre. För att göra de olika bedömningar som är nödvändiga i detta sammanhang är det också nödvändigt med ett mycket omfattande kontaktnät för att belysa alla de olika förhållanden som kan påverka projektets framtida resultat.

För det tredje torde resultaten av fondens verksamhet kunna användas i större utsträckning inom regionalpolitiken än vad som blir fallet om medlen fördelas på de olika företagarföreningarna. Många av de projekt som fonden stött finns nämligen i företag utan egen tillverkning. Denna läggs i stället ut som legotillverkning. I sådana fall torde det finnas goda möjligheter att stimulera en förläggning av denna tillverkning särskilt till orter av regionalpolitisk betydelse.

För det fjärde är det inte givet att kontakten med företagen blir bättre om administrationen läggs över på företagarföreningarna. Redan i dag håller man från fondens sida nära kontakt med företagarföreningarna, och ärenden förs ofta vidare från företagarföreningarna till fonden.

För det femte finns det stor risk för dubbelarbete. Flera olika företagarföreningar kan komma att få lägga ned arbete på att pröva mycket snarlika projekt. Risken är också stor att pengar kommer att satsas på alltför likartade projekt, vilket då innebär en mindre effektiv användning av tillgängliga medel.

Mot denna bakgrund föreslår vi att riksdagen avslår de förslag till ny organisation och nya riktlinjer för verksamheten vid statens utvecklingsfond som regeringen framlagt.

Underleverantörernas situation

Propositionen tar inte närmare upp några konkreta förslag när det gäller frågan om de företag som är underleverantörer. Många remissinstanser har understrukit betydelsen av intensifierade insatser i syfte att förbättra underleverantörsföretagens situation.

Vi anser det nödvändigt att de problem måste minskas vilka skapas genom underleverantörernas i dag ofta nästan totala beroende av en eller ett par kunder. Som omvittnas av många småföretagare omöjliggör nuvarande förhållanden även den mest blygsamma form av planering.

Riksdagen bör därför uppdraga åt regeringen att överväga och föreslå åtgärder för att underlätta underleverantörernas situation med syfte att förbättra dessa företags möjligheter till en bättre och mer långsiktig planering. Man bör därvid överväga om inte samhället bör sätta upp vissa minimikrav som legobeställarna har att uppfylla gentemot legoleverantörerna. Vidare bör övervägas hur samarbete mellan legoföretag som kompletterar varandra kan underlättas. Detta bör ges regeringen till känna.

Marknadsföringsåtgärder

Åtgärder för att förbättra företagens marknadsföring är väsentliga för deras utveckling och för den allmänna ekonomiska utvecklingen. Vi har i och för sig inga erinringar mot de förslag som framförs i den nu föreliggande propositionen. Ytterligare åtgärder torde emellertid vara angelägna. Vi vill därför i detta sammanhang erinra om de förslag till åtgärder för att utveckla de svenska exportföretagens marknadsföring som lagts fram i vår motion 1977/78:39 om den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken. I flera fall torde de där framlagda förslagen vara av stor betydelse även för de mindre och medelstora företagen. Det gäller bl. a. inrättandet av särskilda lånegarantier för marknadsföringsprojekt samt möjligheter till räntebefrielse. Det gäller också förslaget att statens utvecklingsfond skall få möjlighet att stödja även viktiga marknadsföringsprojekt, ökade resurser för forskning och utveckling inom ramen för Sveriges exportråd samt förslaget om förbättringar av exportkreditsystemet.

Skattefrågor

Kapitalbeskattningen

Budgetministern framhåller i propositionen att kapitalbeskattningen, dvs. skatten på arv, gåvor och förmögenheter, bör bli föremål för en allmän översyn. Vi delar denna uppfattning och menar att en riktpunkt för detta arbete bör vara att i möjligaste mån undvika olika former av särbehandling av skilda kategorier skattskyldiga inom ramen för kapitalbeskattningen. Kapitalbeskattningsfrågorna kan heller inte ses fristående utan bör enligt vår uppfattning sättas in i ett mera allmänt skattepolitiskt sammanhang. Mot den bakgrunden finns det anledning att avvakta de nu pågående skatteutredningarna, inte minst slutbetänkandet från företagsskatteberedningen.

Trots detta lägger nu regeringen fram förslag om en provisorisk förändring av kapitalbeskattningen i form av väsentligt gynnsammare värderingsregler. Dessa nya regler avses gälla såväl förmögenhets- som arvs- och gåvobeskattningen. Innebörden av de föreslagna reglerna är att skatten för vissa grupper kommer att minst halveras enligt departementschefens uppfattning.

Flertalet löntagare kommer att i år få vidkännas kraftigt minskade reallt disponibla inkomster. Vårt ekonomiska läge innebär att betydande folkgrupper får göra stora och ofta mycket betungande uppoffringar. En förutsättning för att en åtstramningspolitik skall ha någon utsikt att lyckas är att den vinner allmänt accepterade. Enligt vår uppfattning kräver detta i sin tur att medborgarna upplever att bördorna fördelas rättvist, dvs. efter bärkraft. Att i ett sådant läge vidta åtgärder som innebär kraftiga skattesänkningar för innehavare av större förmögenheter ter sig enligt vår uppfattning som mycket stötande.

Som tidigare nämnts bör riktpunkten för beskattningen vara att en

jämställdhet uppnås inom kapitalbeskattningen mellan olika kategorier av skattskyldiga. Mot den bakgrunden bör man självfallet undvika att vidta åtgärder vilka kraftigt ökar skillnaderna. Detta blir dock följden av regeringens förslag till nya värderingsregler.

Det antal ägare till småföretag som kommer att få nytta av de föreslagna bestämmelserna är mycket begränsat. Det helt dominerande antalet småföretagare arbetar under sådana förhållanden att förmögenhetsskatten knappast utgör något problem. Det bör vidare noteras att det kapital som finns uppbyggt i företagen till stor del har kommit till stånd på grund av de i vårt land internationellt sett mycket gynnsamma beskattningsreglerna.

Som ett argument för lättnader i arvsbeskattningen har ofta påtalats de problem som kan uppstå i samband med generationsskiften o. d., då företagets fortbestånd skulle kunna äventyras och därigenom sysselsättningen för de anställda hotas. Enligt vår uppfattning är det emellertid inte nödvändigt att sänka arvsskatten för att komma till rätta med dessa problem. De förslag som i övrigt lagts fram i den föreliggande propositionen torde vara väl ägnade och tillräckliga för att komma till rätta med denna fråga.

För det första föreslår regeringen att arvs- och gåvoskatten med vissa begränsningar skall kunna betalas under en tidrymd av 20 år. Detta innebär i allmänhet en väsentlig lättnad i förhållande till i dag. Påfrestningarna på ägarens likviditet reduceras härigenom.

För det andra innebär de av regeringen föreslagna ändringarna i reglerna för AB Företagskapital att detta företag på ett helt annat sätt än tidigare kan medverka vid konstruktiva lösningar, syftande till att slå vakt om företagets framtida utveckling i situationer som t. ex. uppstår vid generationsskiften.

För det tredje innebär de möjligheter som öppnats beträffande personlån i samband med långivningen från företagarföreningarna att även dessa får motsvarande möjligheter att lösa problem som uppstår vid generationsskiften.

För det fjärde föreslås en lindring av arvs- och gåvobeskattningen vid täta dödsfall. Här föreslås att eftergiftstiden förlängs från ett till tio år och att eftergiftsbeloppet successivt avtrappas inom tioårsperioden.

Mot bakgrund av att vi accepterar dessa ytterligare förändringar i gällande regler anser vi oss inte kunna godta de föreslagna lättnaderna i fråga om värderingen av företag inom kapitalbeskattningen.

Schablonavdrag för egenavgifter

Den justering av reglerna avseende schablonavdraget för egenavgifter som föreslås i propositionen är i första hand föranledd av den ändring som regeringen föreslår i propositionen 1977/78:54 om nedsättning av den allmänna arbetsgivaravgiften samt tidigare genomförd ändring av det avgiftsfria inkomstbeloppet till 30 000 kr. i vad avser egenföretagarens underlag för uttaget av den allmänna arbetsgivaravgiften.

Vi vill här hänvisa till att vi i motionerna 1977/78:41 och 1977/78:79 i anledning av propositionerna 1977/78:49 och 1977/78:54 hemställt, att riksdagen beslutar att det avgiftsfria belopp på vilket egenföretagarens allmänna arbetsgivaravgift beräknas skall sänkas till tidigare gällande fribelopp 18 000 kr. att gälla fr. o. m. den 1 januari 1978 samt att riksdagen avslår regeringens förslag om sänkning av den allmänna arbetsgivaravgiften.

Om riksdagen beslutar i enlighet med dessa båda förslag är nu gällande regler för schablonavdrag tillämpbara.

De särskilda beskattningsreglerna för fåmansbolag

I propositionen föreslås att de särskilda reglerna för beskattningen av bilförmån för företagsledare i fåmansbolag eller honom närstående skall mjukas upp och göras förmånligare för företagsledaren.

Som anfördes i propositionen 1975/76:79 finns uppenbara svårigheter i taxeringsarbetet att avgöra i vilken utsträckning fåmansföretagets bil används privat av delägaren. Något tvåpartsförhållande föreligger inte utan uppgiftslämnaren och förmånstagaren är samma person, även om ett formellt anställningsförhållande anses föreligga. Enda möjligheten synes därför vara att schablonmässigt uppskatta bilförmånens storlek.

En återgång till det som gällde före 1976 års beslut, vilket i praktiken blir följderna av förslaget i propositionen, skulle ånyo öppna möjligheter till obehöriga skatteförmåner.

Vi anser att de specialregler som tillkom 1976 för fåmansbolag och deras delägare var synnerligen välmotiverade, varför vi nu yrkar avslag på denna del av propositionen.

Den ändring av skattereglerna som berör avdrag för tantiemersättningar o. d. är av begränsad omfattning och försedd med vissa spärrar för att förhindra skatteflykt, varför vi anser oss kunna acceptera propositionens förslag.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar att styrelserna för företagarföreningarna skall utses enligt de grunder som anges i motionen.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om statens uppföljning och ledning av företagarföreningarnas verksamhet.
3. att riksdagen godkänner vad i motionen anförs om benämning på de regionala stiftelserna.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om infordrande av uppgifter om avtals- och

arbetsmiljöförhållanden vid beredning hos företagarförening av kreditärenden,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om s. k. personkrediter,
6. att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, beslutar att verksamheten vid statens utvecklingsfond skall bedrivas enligt den organisation och de riktlinjer som anges i motionen,
7. att riksdagen som sin mening ger till känna vad i motionen anförs om underleverantörernas situation m. m.

Stockholm den 25 november 1977

OLOF PALME (s)

ERIK ADAMSSON (s)

INGEMUND BENGTSOON (s)

INGVAR CARLSSON (s)

HANS GUSTAFSSON (s)

BENGT GUSTAVSSON (s)

LILLY HANSSON (s)

LENA HJELM-WALLÉN (s)

PAUL JANSSON (s)

GÖRAN KARLSSON (s)

VALTER KRISTENSON (s)

ANNA LISA LEWÉN-ELIASSON (s)

ESSEN LINDAHL (s)

LISA MATTSON (s)

THAGE PETERSON (s)

ANNA-GRETA SKANTZ (s)

INGVAR SVANBERG (s)

